

הלכות יום טוב סימן תצה

בהמה במקולין (פרוש, מקום ששם שוחטים בהמות), **אם ידוע** (כא) ששלוש חוץ לתחום (כב) אסורות, **ואם** (ג) ספק, מתרות אפלו באו לצרף ישׂאל, (כג) שהמקצה הולכים בספקו להקל. **ואם הביאום** (כד) לצרף האינדיהודי, או אפלו סתם בעיר שרבה אינם יהודים, מותר, שכל המביא לצרף הרב מביא: **ד** (כה) בהמות הידועות ללון חוץ לתחום ונמצאו בעיר (כו) ביום (א) שני, אגני אומר שמא מבערב הכניסין והוץ לחומה לנו ומתרות, וכל־שפן (כו) השוחטות בבקר, שחזקה מבערב הכניסין לתוף התחום: **ה** [*] העגל שגולד ביום־טוב, מותר לשחטו אם האם (כח) עומדת (ד) לאכילה, (כט) והוא (ה) דקים לה בגנה שפלו לו (ל) חדשיו. הגה (לא) ובעינין גס־פן (ו) שהפריס על־גבי קרקע (טו) והוא (ש), (לב) דחשינין שמא יראה בו ריעותא באיברים הפנימיים ונמצא שחט ביום־טוב שלא לצרף, קף נראה לי מדברי הרא״ש והטור. **ואם היו שבת יום־טוב סמוכים זה לזה**, (לג) נולד בזה מותר בזה: **ו** **בהמה מסכנת**

ז שם בשם הרשב״א
 ח בריהא בינה ר
 ט הראשׁו שם י טור
 י שם בעל העשור
 יאביו הראשׁו
 כ משנה בינה כיה
 יתבא קמא

שערי השובה

[*] **עגל שגולד טו׳**. עין מהרמ״ אלאשער סק והבשרית פהריי תלו מיש על (ג) ספק. עין סימן תקטו סעיף ז, נצ״ע: (ג) שני. הט״ז פתח שט״ס הוא וצ״ל אפלו בייט ראשון, ע״ש, וכי׳ הש״ך. אבל המ״א פתח דהש״י פוסק פהיה דחוששין שמא חוץ לחומה לנו לחמרא וכמ״ש סימן תקטו ס״ו, א״כ ס״ל בייט ראשון אסור אבל בייט ב׳ מותר, ע״ש: (ד) לאכילה. דמוכן אב אמו, דאי בעי הנה שוחטה ואוקלה עם הלד, ואפלו אם האם טרפה, דמוכן לכלבים הני מוכן לאדם, מ״א, גמרא. וכתב המ״א: ובזמן הזה סתם טרפות אין עומדות לכלבים א״כ ילד טרפה אסור, נצ״ע, ע״ש: (ה) דקים. והאידנא אין אנו בקיאין בזה, כמ״ש בייט סימן יג סס״: (ו) שהפריס. וט״ז פסק דאיצ׳ הפריס:

משנה ברורה

מקומות שהנכרים מביאין בהמות במקולין (ט) של ישׂאל: **ד** (כא) שחט ומכרים בשטר, ואם מסתפק לנו על בהמה זו אם הביאה העכו״ם ביום־טוב מחוץ לתחום, אין לאסר: (כב) **שלוש חוץ**. צריך לומר (כ) ששני: (כג) **אסורות**. הינו בעיר שאין רבה נכרים, (כד) דאמרין מסתמא לצרף ישׂאל הביאם: (כה) **שהמקצה הולכים וכ׳**. רוצה לומר, באסור (כז) של חוץ לתחום, וקרי לה נמי מקצה, אבל בספקימוכן בודאי חמרא אזלין, וכדלעיל סימן תצו״ע²⁶ סעיף ג. ד. והמחבר בכאן החזיק בשיטת הפוסקים דתחומין קלא ולא מחמרינן בספקה, ובקר תמהו (כט) האחרונים, דבבהמה מקומות פסק בדעת הפוסקים להתמיר גם בספק תחומין [עין בסימן שכה סעיף ט ובסימן תקטו]. ובסעיף ד יתבאר: (כד) **לצרף הנכרי**. רוצה לומר, ואו מותר אפלו היא עיר של ישׂאל: **ד** (כה) **בהמות הידועות וכ׳**. הינו הך דסעיף ג, אלא דרבותא קא משמע לו, שאפלו בהמות שרואים היום אצל עכו״ם, ידועות לנו שדרכם ללון חוץ לתחום, וגם בערב יום־טוב לא היו עוד בעיר, וסלקא דעתך אמינא דגם עתה היה פן אלא שהעכו״ם הביאם בעיר היום לצרף המקולין, קא משמע לו דגם בזה לא נפק מכלל ספקא, דשמא שפיר הביאם אמתול רק היו חוץ לחומה ובבקר הכניסם לעיר: (כו) **ביום שני**. קתבו המפרשים (כז) דטענתו סופר הוא וצריך לומר ביום־טוב: (כז) **השוחטות בבקר**. רוצה לומר, שמביאין הנכרי למקולין לשחט אותן בבקר, ואמרין שבודאי מביאין מבטור יום קדי שלא יאחר הזמן, וגם שאין מצוי כל־כף לילף עם הבהמות הללו. וכל זה הוא כפי שיטתו בסעיף ג דבתחומין תלין להקל כל־זמן שאינו ברור לנו, ובקר קתבו דתחומין בעצמו מחמיר בזה בכמה מקומות; ונדעת מהגורן אברהם שלא להקל, רק ששהעכו״ם שריו בעיר ובהמות מצויות לו חוץ לתחום, דבזה לא מחזיקין אסורא, (כח) אם ביום־טוב שני ומשעם ספקי ספקא, וכדלעיל בסימן תצו סעיף ד: **ה** (כח) **עומדת לאכילה**. רוצה

שער הציון

(ט) פן הוא בעבודת־הקדש: (כ) פן הוא הנקרא בעבודת־הקדש. ולשאר דילנות; הביא לאיזו מהם להחך דמירי לענין קצת דמדבריות ת״ל, והאמת לא שך כל בעכו״ם אם לנה בבית או בשדה פון שאין הננה לעכו״ם: (כא) מגן אברהם, ורוצה לומר גם לצרף ישׂאל, וכדלקמן בסימן תקטו סעיף ו בהגה׳ דאף מקצה על מקצה אסור, עין שם: (כב) פרי חדש והגרא׳ וש״א, (כג) פרי חדש והגרא׳ וש״א, ותרין מגן אברהם לא ניחא להו, עין בבאורי הגר״א והמקדמה: (כד) ש״ך וט״ז ופרי חדש והגרא׳ וש״א, ובדמבאר בהר״א בעבודת־הקדש, וכן הביא במאמר מרדכי בשם אחרוני חיים גופא שממנו העתיק הפת״י: (כז) ואן־על־גב דבסימן תצו היגן על המחבר, מכל מקום בענינו סוף עצמו על זה, פן כתב במחצית־השקל סימן תקטו: (ט) גמרא. ועין במגן אברהם שהמספק פתח במבטו, ואלה רבה מצד דאין לחלק בזה, וכן משמע מהגרא׳ וכן פסק בתשובת משיבת נפש סימן טו: (כז) ודוקא בודאי טרפה, אבל בספק טרפה וקלה ביום־טוב: יש לומר דהיי נולד ומקצה²⁶, דבין השמשות לא תנו קאי לכלבים ולא לאדם מספיק טרפה עד שילדה נפמ״ן: (כח) פתרון השני של מהגורן אברהם בשם רשׁׁל, דמרוץ הראשון דחיהו האחרונים, עין בדגול מרובה ובחדוש רבי עקיבא אגרי ובמחצית־השקל: (כט) וכן הסכים בתשובת משיבת נפש ת״ל ובכל״ח: (ל) פרי־מגרים, וכתב דהוא חמרא בעלמא: (לא) וזהו פנת המ״א מה שכתב שמא יראה בו ריעותא, דאלו שני בעלמא אם ימצא באיברי הפנימיים אין למטרין משום זה [מסכת המ״א]:

הִלְכוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תצח

ביאורים ומוספים

ולא לכלבים שמא היא כשרה, ולכן מקצה דעתו ממנה, וממילא העגל נחשב נולד ואסור.

[משנב ס"ק כט]

גָּלוּן לְדִין שְׂאִין אֲנִי בְּקִיָּאִים²⁷ וכו', וְשׁ לֹמֵר דְּאִסוּר²⁸, דְּאִתְקַצְאִי בִּין הַשְּׂמֻשׁוֹת²⁹.

27) ובימינו שכל הבהמות מתעברות רק באופן מלאכותי, כתב בספר בית מרדכי (בסוף ספר בית מרדכי להגרמ' שטיין גאב"ד הוורעים) שכיון שאין אפשרות שהבהמה תתעבר אלא בומן שנעשתה הפעולה לשם כך יש על זה רישום מסודר, שוב יש לדון שאנו בקיאים אימתי כלו לו חדשיו.

28) ואף על פי שכשהגיע היום השמיני נודע למפרע שכבר מערב יום טוב הוא לא היה נפל, ביאר הגרש"ז איערבך (מנחת שלמה ביצה ו, א עמ' עה) שאין זה דומה לגרורות וצימוקים שנודע לו בשבת שיבשו כבר מערב שבת, שפסק השו"ע לעיל (סי' שי ס"ד) שמותרים הם, כיון שבגרורות וצימוקים אילו רק היה בודק אם יבשו, היה יודע שהם מוכנים ואין כאן אלא חסרון ידיעה בלבד, מה שאין כן לענין העגל הנולד, שבכניסת החג לא ניתן לדעת שאינו נפל, שהרי לא עברו עיניו שמונה ימים, ונמצא שהמציאות עצמה אינה ברורה ולכך הוא מוקצה [כענין הערה זו נמצא גם בצ"ח (שם), אך הוא נוטה לחלוק מחמת טעם זה ולהתיר עגל שהיום השמיני שלו הוא ביום טוב].

מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (הערות ביצה כו, ב) שיש לבאר את החילוק בין ההלכות הנ"ל על פי המבואר [לדעתן] בדברי רש"י (ביצה שם ד"ה מותר), שמה שגרורות וצימוקים שיבשו מבעוד יום [הוא לא ידע מכן] אינם מוקצה, הוא מחמת שמעולם לא הסיח דעתו מהם לגמרי, שהרי ידע שהם עתידים להתיבש, מה שאין כן עגל שהיום השמיני שלו חל ביום טוב, כיון שבכניסת יום טוב יש ספק שמא הוא נפל ולעולם יהיה אסור, או אף כשביום טוב התברר למפרע שלא היה נפל, מ"מ יאסר מוקצה, כיון שמתחילה הסיח דעתו ממנו לגמרי.

אמנם, מי שהיה לו דבר שהוא ספק איסור, ובתוך השבת או היום טוב בא חכם וביירר לו שאין זה איסור, כתב הפמ"ג (ס"ק ט) שאין בזה איסור מוקצה, שהרי אם היה לו חכם בבין השמשות כבר אז היה מתברר דינו, ולכן אינו מסיח דעתו מדבר זה. וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (ס"ג ד"ה אם באו), ובמשנב (סי' שי ס"ק יז).

וכששחט את האם בערב יום טוב, ומחמת איסור 'אותו ואת בנו' שוב אינו רשאי לשחוט את הבת בבין השמשות, כתב בשו"ת בית שלמה (א"ח ח"ב סי' קד) שלא יחרת איסור מוקצה על הבת, משום שרק בספק נפל שאינו ודאי שלמחרת תסתלק סיבת האיסור [שהרי אדרבא יוכל להיות שהוא נפל ולא יהיה לו היתר לעולם], בזה יש לומר שכיון שאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכל היום אף שאין זה אלא מוקצה מחמת היום שעבר, אולם בדין 'אותו ואת בנו' שודאי שלמחרת תתבטל סיבת האיסור ויהיה רשאי לשחוט, לא אומרים שאיתקצאי בין השמשות, כיון שאין זה אלא מוקצה מחמת היום שעבר [וראה מה שהבאנו בהערה הבאה בשם הגר"ש איערבך].

29) ואף על פי שאין זה אלא מוקצה מחמת היום שעבר, והביא בביה"ל לקמן (סי' תרסה ס"א ד"ה אחרת) שדעת הראשונים שאינו מוקצה, כתב השער המלך (פ"א מהל' יום טוב הכ"ז, והבאו דבריו במנחת שלמה ביצה ו, א עמ' עה) על דברי התוס' (שם ד"ה וכו') שעגל שנולד ביום טוב וכלו לו חדשיו באותו יום הרי הוא מוקצה,

המשך במילואים עמוד 56

[משנב ס"ק נג]

אָבֵל בְּסַפֵּק מוֹכֵן בְּיָדָאֵי לְהִמְנָא אֲזֵלִין, וְיִדְלָעִיל סִימָן תצוז²².

22) שם מדובר לענין אכילת חיה שיש ספק אם ניצודה מאליה ביום טוב או בערב יום טוב, שמספק מחמירים שלא לאוכלה, ובטעם הדבר כתב לעיל (שם ס"ז ח) שהוא ספק בידבר שיש לו מתירין, שהרי יכול לאוכלה למחרת, ומאחר שאסור לאוכלה אסור גם לטלטלה. אמנם לענין ספק מוקצה שאינו נוגע לאכילה אלא לטלטול בלבד, כתב לעיל (סי' של ס"ק לא) לענין תינוק שספק אם נולד לשמונה חודשים או לשבעה, שמותר לטלטלו (ראה שש"כ פ"כ הע' ז).

[משנב ס"ק נח]

שְׁהָרִי הִיא מוֹכֶנֶת כְּכָר לְכֻלְבִּים²³, אֶסְפֵּן גַם הַעֲגֵל מִמִּילָא אִינוּ מְקַצְהוּ²⁴ וכו', שְׁהָרִי אָף קָדָם לְדָתוֹ הָיָה רָאוּי לְאֶכִּילָה²⁵.

23) מקור דבריו בדברי הגמרא (ביצה ו, א). ואף על פי שאסור לעשות מלאכה ביום טוב לצורך בעלי חיים [וכמו שפסק השו"ע לקמן (סי' תקיב ס"ג) כדעת רבי יוסי הגלילי הורש' לכם ולא לכלבים], ואם כן הרי אינו יכול לשחטה וליתנה לכלבים, צריך לומר שכונתו שיכול להשליכה לכלבים כמות שהיא בחייה. וכן פירש הרשב"א (שם) את כוונת הגמרא [אמנם הראב"ד בהשגותיו (ביצה י, ב בדפי הרי"ף) ביאר שדברי הגמרא הם אליבא דרבי עקיבא המתיר לעשות מלאכה ביום טוב גם לצורך בעלי חיים ולכן יכול לשחטה וליתנה לכלבים. וכן ביאר הגר"י אייבשיץ (בינה לעתים פ"ב מהל' יום טוב ה"א) את דברי הגמרא לדעת הרמב"ם, ושלכן פסק הרמב"ם (שם) שמותר לאכול את העגל רק אם נולד לאם הראויה לאכילה, וכונתו למעט אם נולד לטריפה, שאז האם אינה ראויה לא לאכילה ולא להשליכה לכלבים, לפי ההלכה כרבי יוסי הגלילי שאסור לשחטה לצורך כלבים].

24) ובדבר שעתה ראוי רק לאכילת כלבים אך אינו עומד לכך כיון שעתיד הוא להיות ראוי למאכל אדם, כתב לעיל (סי' שח ס"ק קכו) בשם הגמ"א [ושכן נקטו הפוסקים] שהרי הוא מוקצה. ומה שולד הטריפה אינו מוקצה, אף שלכאורה אינו עומד למאכל כלבים שהרי לכשיוולד עתיד הוא להיות ראוי לאדם, ביאר הגר"ש אלישיב (הערות ביצה ו, ב ד"ה תודה' מוכן) שכיון שהאם היא טריפה יש לחוש שלא תוליד ולד בריא, וגם יתכן מאד שתמות קודם הלידה, וממילא מתיאש הבעלים מהעגל ואינו חושב שיהיה כשר וראוי לאדם, ולכן מייעדו מראש לכלבים.

25) מה שאין כן באפרוח שנולד ביום טוב, שפסק השו"ע לקמן (סי' תקיג ס"ח) שאסור באכילה ובטלטול, וביאר המשנב (שם ס"ק לו) שאף המתירים מוקצה ביום טוב אוסרים בזה, כיון שקדם לידתו לא היה ראוי לכלום, שהרי אף כלבים לא היו אוכלים אותו כשהוא בקליפתו.

[שעה"צ ס"ק כז]

אָבֵל בְּסַפֵּק טְרֵפָה וְיָזְלָה בְּיוֹם טוֹב יֵשׁ לֹמֵר דְּהוּי נוֹלָד וּמְקַצְהוּ²⁶.

26) ובהמה עצמה שהייתה ספק טריפה וביום טוב נודמן לו חכם ופסק כששרה היא, כתב הצ"ח (ביצה ו, א ד"ה תוס' ד"ה וכו') שאינה מוקצה, כיון שנתברר למפרע שמעולם לא היתה אסורה [וראה מה שהבאנו להלן (הע' 28) בשם הפמ"ג]. ואף הולד הנולד ממנה, דעת הגר"ש אלישיב (הערות ביצה שם ד"ה עגל) שמותר ואינו נחשב נולד, שהרי נתברר למפרע שהיה מוכן אגב אמו, ואין דברי השעה"צ אמורים אלא כשלא עלה בידו לברר את הספק, שאז מחמת הספק אין הבהמה ראויה לא לאדם שמא היא טריפה,

מילואים

הַלְבוּת יוֹם מוֹב סִימָן תְּצַח

המשך מעמוד קודם

רק בשבת, הן מוקצה, וכמו שמפורש בהמשך דבריו. ולענין גרוגרות וצימוקים שהעלם לנג, ובבין השמשות כבר היו יבשים וראויים לאכילה, פסק השריע לעיל (סי' שי ס"ד) שאינם מוקצה גם אם נודע לבעלים על כך רק בשבת. ובטעם הדבר כתב המשנ"ב שם (סי' יז) על פי דברי רש"י (ביצה כ, ב ד"ה מותר), שכיון שכל הסיבה שהעלם לנג המוקצה היא כדי שיתייבשו, לכן משנתייבשו אינם מוקצה אף שלא ידע מזה.

[אמנם דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ב הע' לה) לבאר את דברי רש"י באופן אחר, ולדעתו מההלכה של גרוגרות וצימוקים יש ללמוד שכל מוקצה בטעות אינו מוקצה. והפמ"ג (שם משב"ז סי' ד) הביא שכך דעת הלבוש שמוקצה בטעות אינו מוקצה, אולם הוא עצמו סובר שהביאור בדברי רש"י הוא שכיון שהבעלים יושב ומצפה אימתי יתייבשו הגרוגרות והצימוקים, לכך גם אם לא ידע מכך אינם נחשבים מוקצה. והוסיף על פי דרכו, שאם הבעלים לא מצפה לכך, או אף על פי שפסקה הסיבה להקצאת הדבר עוד קודם כניסת השבת, ימשיך הדבר להיות מוקצה. ולכן, במקרה שנתערב איסור בהיתר באופן שאינו בטל, וקודם בין השמשות נתחדשה מציאות בתערובת שנומרת לביטול האיסור, אם נודע על כך לבעלים רק בשבת, התערובת תהיה אסורה באיסור מוקצה, שהרי במקרה זה הבעלים לא היה יושב ומצפה מתי האיסור יתבטל בהיתר. ולדעת הפמ"ג ברור שכשלא ידע שהבהמות כבר באו בערב שבת, הרי הן מוקצה ככל מוקצה בטעות. אך לדעת הלבוש הגרש"ז אויערבך, צריך לומר שחמור דין בהמות שבאו מחוץ לתחום משאר מוקצה בטעות]. וראה מה שכתבנו להלן (סי' קט) ולעיל (סי' שי ס"ג יז).

לענין נכרי שהביא דורון לישראל מחוץ לתחום, שאסור לאוכלן למי שהובאו בשבילו. אולם אם הביאן ישראל, כתב לעיל (סי' תה ט"ט) שאם עשה כן בשוגג מותר לאוכלן, ובמיוחד אסור למי שהביאן לאוכלן וכן למי שהובאו בשבילו, ולשאר אנשים יש המתירים ויש האוסרים, ופסק המשנ"ב שם (סי' נב) כדעה המחמירה.

[ביה"ל ד"ה ועכשיו]

מי שלא שחט מעולם, אסור לשחט קידום-טוב²⁰].

20) ובטעם הדבר כתב בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' כג), שכיון שאינו מחוץ באימון הידים ושלא יתעלף, יש לחוש שמא יקלקל שחייתו ונמצא שעשה טירחה שלא לצורך אוכל נפש שאסורה. והאלף המגן (על המטה אפרים סי' תרכה סי' כו) הוסיף, שלכן אסור לו לשחוט אפילו אם יש חכם מומחה שעומד על גבו.

ולענין מילה בשבת על ידי מוהל שלא מל מעולם, שכתב השריע לעיל (סי' שלא סי') שאסור לו למול בשבת [מחשש שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת שלא במקום מצוה], כתב המשנ"ב שם (סי' לו) שביים טוב יש בזה דעות בין האחרונים, ואם הוא יודע בעצמו שיכול למול ואין שם מוהל אחר, אין להחמיר. עד כתב שם, שביים טוב שני של גלויות, בודאי יש להקל לתת לו למול. וכן לענין שחיטה ביום טוב שני, כתב האלף המגן (שם) בשם זכחי רצון, שגם מי שלא שחט מעולם ראשי לשחוט בו.

[ביה"ל ד"ה אם בא]

ופשוט דיןאן ברבנן קהו בין השמשות²¹].

21) ואם לא ידע בבין השמשות שחזרו הבהמות לעיר ונדע לו על כך

הַלְבוּת יוֹם מוֹב סִימָן תְּצַח

המשך מעמוד 214

שמוקצה מחמת היום שעבר אינו מוקצה רק במקרה שבדאי יגיע זמן התירו, אולם כשיכול להיות שכלל לא יהיה היתר, יש דין מוקצה גם מחמת היום שעבר, ולכן בעגל שכלו לו החדשיו ביים טוב ראשון, יש דין מוקצה גם מחמת היום שעבר, שהרי בכניסת היום שהוא ספק נפל לא ברור שיעיף זמן ההיתר, שהרי יכול להיות שאכן ימות מחמת שהוא נפל [ולדבריו גם בנדון דידן, כיון שבכניסת יום טוב שעדיין לא מלאו לו שמונה ימים יכול להיות שימות מחמת שהוא נפל ולא יגיע לזמן התירו, יהיה דין מוקצה מחמת היום שעבר].

כיון שלא היה ניתן לשחוט בערב יום טוב מספק שמא הוא נפל, שאין להקשות שאין זה אלא מוקצה מחמת היום שעבר, כיון שדברי הראשונים אמורים רק כשיבת ההקצאה ביום שעבר היא מחמת איסור דרבנן, אולם כשיבת ההקצאה היא מחמת איסור תורה, אמורים מוקצה גם מחמת היום שעבר [ולדבריו גם בנדון דידן, כיון שהאיסור לשחוט את העגל בכניסת היום כשעדיין לא מלאו לו שמונה ימים הוא מן התורה מחשש שמא הוא נפל, יהיה דין מוקצה מחמת היום שעבר].

הגרש"ז אויערבך (שם עמ' עו) תירץ את שאלת השער המלך,

הַלְבוּת יוֹם מוֹב סִימָן תְּצַח

המשך מעמוד 218

קושיה זו הקשה בגלין מהרש"א (שו"ע יו"ד סי' כח סכ"א) על מה שנפסק שם שמי שאין לו עפר לכסות לא ישחוט].

וביאר האבי עזרי (פי"ד מהל' שחיטה ה"א) שכיסוי הדם אף על פי שאינו מעכב בהיתר הבשר באכילה, מי"מ הוא גמור וסיום מצות שחיטה, ובלי הכיסוי לא נעשתה מצות השחיטה כתיקונה, ועל כן אם אין לו עפר או שהוא יום טוב, אין לו לשחוט לכתחילה שחיטה שלא כתיקונה. וכעין סברא זו מובא בשם הגרי"ש אלישיב (הערות ביצה ז, ב עמ' נא).

ובשו"ת הר צבי (א"ח ח"א סי' טז) חילק בין הנונים, שדוקא לגבי

משנ"ב שם סי' ט ושע"ז שם סי' י) את דברי המרדכי שמי שיש לו בגד ואין לו חוטים לקיים בהם את מצות ציצית וכן בשבת שאי אפשר לקשור ציצית, מן התורה מותר לו ללכת עם הבגד בלא ציצית, משום שלא אסרה התורה ללכת עם בגד ללא ציצית, אלא שחייבה להטיל ציצית, וכשהוא אנוס פטור הוא מהמצוה [אלא שנחלקו המג"א (שם) ה"ט"ז (שם סי' ט) אם יש בכך איסור דרבנן], ואם כן מדוע שלא תהיה השחיטה מותרת ביום טוב אף ללא כיסוי הדם, שהרי התורה לא אסרה לשחוט בלא כיסוי אלא שיש מצוה לכסות, אם כן ביום טוב שהיא אנוס בזה מחמת איסור יום טוב, פטור הוא מקיום מצוה זו [כעין

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תַּצַּח

קח

באר הגולה

ל נכתב הכתיב יוסף אפילו לא נזכר בבלו לאכל ביום דקומא לן כסאן דאית לה הואיל וכו', הרי"ף ורא"ש ורמב"ם דפסק א מהלכות יום טוב מ הרי"ף שם בשם הרשב"א ג שם במשנה

שֶׁיָרָא שְׂמָא תַּמּוּת, וְהוּא אָכַל כֶּבֶד וְאֵין צָרִיף לָהּ, אֲסוּר לְשַׁחֵטָה אֶלְא־אִם־כֶּן יֵשׁ לְשִׁהוּת בְּיוֹם (לד) * כְּדִי (ו) לְאָכַל מִמֶּנּוּ (לה) בְּצִוֵּת צָלִי מִבְּעוּד יוֹם (לו) (וַאֲפֹלוּ אֵין שְׁהוּת לְנִתְחָה וְלִבְדָּקָה (לז) תַּחֲלוּה) (טו). וּבְשִׁישׁ שְׁהוּת בְּיוֹם וּשְׁחֵטָה, (לח) כִּי אֵינוּ נוֹטֵל עוֹרָה אֶלְא־אִם־כֶּן שֶׁנֶּר מִמֶּנּוּ (לט) אֲכָר אֶחָד וּמִכִּיאוּ עֲמוֹ: (מ) הַגֵּה (מ) * יָרֵשׁ אוֹרְמִירִים (מ) דָּאֵין הַתְּפִישִׁיטָה (מא) כָּל אֶלְא־אִם־כֶּן שְׁחֵטָה לְצַרְף יוֹם־טוֹב, וְכֵן רָאוּי (מב) לְהוֹרוֹת (הגהות אלפסי פרק אין צדיון): ז (מג) * יָאֵם * שְׁחֵט בְּהֵמָה (ט) בְּשִׁנְיָהּ, לֹא יִבְיָאָהּ כְּמוֹט אוּ כְּמוֹטָה כְּדָרְךָ שְׁעוֹשָׂה

באר היטב

מ"א, ע"ש. ונהגין שאין שוחטין שום דבר אחר סעדת י"ט ראשון לצורך י"ט שני ע"י המר אכילה דבר מועט, מהרי"ל: (ו) בשערה. פרוש, אפלו בהמה בריאה:

(ו) לאכל. אחר שמצא נפש, כמיש ביידי סימן כו, ואפלו איננו אוכל ממנה שרי, מ"מ, ש"ש. ובבהמה בריאה אסור א"כ יאכל ממנה באמת ביות, ט"ו, ע"ש: (ד) דאין. ולידה בעוף אסור למרט הגזרות, עסי"ג,

משנה ברורה

מתר בנה. אף על פי שהוא יום טוב ואין שבת מבינה ליום טוב, (לג) לפי שאין לה זה חשיבא הנגה, כיון שהיה ראוי לאכילה קודם הלכה כמו אחר הלכה: ו (לד) כְּדִי לְאָכַל מִמֶּנּוּ. אחר (לג) שמתא נפש⁶⁴, כמו שכתב ביונה דעה סימן כו, ואף (לז) שאין בדתו לאכל ממנה בלום. והטעם, דבאפו זה שיש שהיה לאכל אין אסור מן התורה לשחטה ביום טוב, דאלו הרי מודמני לה אורחים שלא אכלו עדין ורוצים עמה לאכל מבהמה זו, היתה השחיטה מתרת להם, אם כן שחיטה זו נקראת מלאכת אכל נפש, ועל כן אף על פי שלא נדמנו אורחים אין בשחיטה זו אסור מן התורה, אלא שחקמים אסרה כל שאין בה צורך יום טוב, ובמקום הפסד⁶⁵ לא העמידו חכמים דברייהם⁶⁶, מה שאין פן בהמה בריאה אין לשחטה אלא אם כן (לה) צורך לה ביום טוב גופא: (לה) בְּצִוֵּת צָלִי. שנהו הקל בבשוליו. וד' בכזו⁶⁷, משום דאי אפשר לבנות בשור בלא שחיטה⁶⁸, ואם כן הרי השחיטה בלה לצורך יום טוב: (לו) וַאֲפֹלוּ אֵין שְׁהוּת וכו'. כיון דמן הדין מתר בלא בדיקת הראה אלא שהחמירו לבתחלה לבידוק⁶⁹, הלא משום הפסד ממונו אין צריך להתמיר בזה: (לו) תַּחֲלוּה. ודעת (לו) כמה אחרונים, דבציען שיהיה שהות כדי להפשיטה ולבדקה. ובספר ישועות יעקב כתב, דדוקא בגדייה וטלאים דלא שכית בהו סירבא יש להקל, אבל בהמה נסה בעינן שיהיה גם כן שהות כדי להפשיטה ולבדקה: (לח) אֵינוּ נוֹטֵל עוֹרָה. ורצה לומר, לטלטלו ולהניחו על מקומו אחר שהפשיטו מן הבהמה, וידלעיל בסימן שח סעיף כה. (לו) וְאֶף־עַל־גַּב דַּלְקָן בְּסִימָן תַּצַּח שרען לטלטל העור אחר ששחטו בהמה ביום טוב? הלא בהמה בריאה, ומשום דאי לא שרית לה לא ישחט ואתי לאקנעני משמתת יום טוב, מה שאין פן הלא דמקרח לשחט שלא תמות: (לט) אֲכָר אֶחָד. שאז בטל העור

באר הגולה

תור ובאר אפילו באו לצורך ישראל: * כְּדִי לְאָכַל מִמֶּנּוּ וכו'. עין במשנה בריאה דבהמה בריאה אין לשחטה אלא אם כן צריך לה ביום טוב גופא, והנה אפילו בצריך רק לבנות, משום דאי אפשר לבנות בשור בלא שחיטה, ומתר ממילא גם כן להפשיט כל העור מן הבהמה משום דאי לא הכי ממנע ולא שחיט וכן כתב הפרי מגדים באש"ל אבריהם. ואין להקשות, הלא קומא לן דבשביל ממנע ולא שחיט אין להתיר אסור דאורייתא, כמו שקטב מהגן אבריהם בתנ"י סעיף קטן יח, והפשיטה הלא מלאכה גמורה היא, ולא היה לנו להתיר כי אם הפשט מקצת העור כדי לטלל הפותחיה ולא יותר, דכל שעור הפשט והפשט שהוא כדי לעשות קמיש על שלמה פקטת בשבת ותיב עליה (בדאיתא ברמב"ם פרק יא מהלכות שבת הלכה טז): ש לומר, דביום טוב אין בזה אסור דאורייתא משום הואיל ואי מקלעי לה אורחים הרבה שצריכים לאכל הנה בודאי מתר להפשיט שבביל פלם כדי להאכילם, השתא נמי ליכא אסור, ואין בזה רק אסור דרבנן ומתר שבביל דאי לאו הכי ממנע ולא שחיט, ולפי זה אין מתר להפשיט כל העור רק בשיש שהות כדי להאכיל לכל אחר ביות צלי על פל פנים מבעוד יום, אבל אם רצה לשחט סמוך לצורך כדי לאכל ממנה ביות ואין שהות לציול ולהאכיל לאורחים הרבה, אין מתר להפשיט רק כדי צרכו להבשר שנטול ממנה: * ויש אומרים דאין להפשיטה כלל. משמע מלשון זה לכאורה דאפלו הפשט קצת כדי לבדק הראה גם כן אינו רשאי, וכן משמע מהגן אבריהם סעיף קטן יב, עין שם. אכן נראה דזה דוקא כשאין פנאי ביום לבדק הראה לכן אין רשאי לפשט כלל, מה שאין פן כשיש פנאי ושוטח אותה שחולש שקמה תמות עד שמתקשר, בודאי נכון יותר שבידק הראה להכשיר הכשר בראי אי מקלעי לה אורחים, ואין להתמיר אלא אהפשיט בלא בהמה, ומשום דלא התירו חכמים בזה משום הדשמת על פל פנים לית לה אורחים שצריכוכו לבשר. והנה מוכרי מהגן אבריהם שם בסעיף יג ידמלה דין דאין צריך בדיקה משום דאסור להפשיטה, ומשמע לכאורה מה דאפלו יש פנאי גם כן אין להפשיט ולבדק אחר שאין בדעתו לאכל בשר, מכל מקום לענין דעתי נראה כמו שכתבתי, ובפרט דבלא הכי הרבה פוסקים חולקים על הגיה זו וכמו שכתבתי בשער הנציון, ועלין על פל פנים בודאי אין להתמיר באופן זה: * שחט בהמה בשדה, לא יביאנה

שער הציון

(לג) מה שאין פן בביצה דאם נולדה בשבת אסורה ביום טוב משום הנגה, דהתם על ידי לדה נשמחה, שעל ידי זה ראוה אחר כך לגדל אפרוח⁷⁰ [הרא"ש]. ועין מהגן אבריהם שכתב עוד טעם משום הרי"ן ומגיד משנה, דלא שרף בעניני הנגה ליום טוב משום דשבת הכינה לעצמה, דעל ידי הלדה ראוי לשחטה לחולה וזו על ידי השחיטה גם לבריאה באומצא, כדאיתא בסימן שיש סעיף ב. ועין בחדישי רבי עקיבא איגד הנפקא מנה שיש פין אלו השני טעמים: (לג) מִגֵּן אֲבָרָתָם ושי"א: (לד) רבנו זקנים ושאר פוסקים: (לה) אָכַל אֵם אֵין צָרִיף לָהּ. רק שאוכל ביות ממנה כדי להתיר לו השחיטה, זהו בכלל הנזקק אסור⁷¹ [א"ר ופרי"ח]: (לו) רש"י ופ"ח, וגם אליה רוב מצוד פן, וכן בספר קהלת יעקב [מפצל המחבר משפנות יעקב] הסכים דאין להתיר לשחט באין שהות לבדקה. ונראה דאם יש שהות עד שקנית החמה לאכל ממנה ביות צלי, יש לסמוך על דעת השלחן ערוך להקל וכו' וידוע דבאמת הלא קומא לן כרבי יוסי דעד צאת הובוכים קומא אסור⁷² (אם לא בשנראה ענין מוכיב, דאם זה לרבי יוסי בין השמשות הוא), רק דמחמירין לבתחלה כרבי יונה ורבי השמשות מחילי מכה אחת שקצתו, והנה אם עד שיראה שני כוכבים יש שהות להפשיט ולגמול ולבדק ולאכל ממנה ביות צלי, מתר לשחט, דיש כמה אחרונים שהעתיקו להקל בדיעת השלחן ערוך, עין בלבוש השלחן ערוך ששים ותיארום: (לו) פוסקים: (לז) מהגן אבריהם ושי"א: (לח) פשוט: (מ) הרי"ף: (מא) אחרונים: (מב) מהגן אבריהם ושי"א:

שער הציון

(לג) מה שאין פן בביצה דאם נולדה בשבת אסורה ביום טוב משום הנגה, דהתם על ידי לדה נשמחה, שעל ידי זה ראוה אחר כך לגדל אפרוח⁷⁰ [הרא"ש]. ועין מהגן אבריהם שכתב עוד טעם משום הרי"ן ומגיד משנה, דלא שרף בעניני הנגה ליום טוב משום דשבת הכינה לעצמה, דעל ידי הלדה ראוי לשחטה לחולה וזו על ידי השחיטה גם לבריאה באומצא, כדאיתא בסימן שיש סעיף ב. ועין בחדישי רבי עקיבא איגד הנפקא מנה שיש פין אלו השני טעמים: (לג) מִגֵּן אֲבָרָתָם ושי"א: (לד) רבנו זקנים ושאר פוסקים: (לה) אָכַל אֵם אֵין צָרִיף לָהּ. רק שאוכל ביות ממנה כדי להתיר לו השחיטה, זהו בכלל הנזקק אסור⁷¹ [א"ר ופרי"ח]: (לו) רש"י ופ"ח, וגם אליה רוב מצוד פן, וכן בספר קהלת יעקב [מפצל המחבר משפנות יעקב] הסכים דאין להתיר לשחט באין שהות לבדקה. ונראה דאם יש שהות עד שקנית החמה לאכל ממנה ביות צלי, יש לסמוך על דעת השלחן ערוך להקל וכו' וידוע דבאמת הלא קומא לן כרבי יוסי דעד צאת הובוכים קומא אסור⁷² (אם לא בשנראה ענין מוכיב, דאם זה לרבי יוסי בין השמשות הוא), רק דמחמירין לבתחלה כרבי יונה ורבי השמשות מחילי מכה אחת שקצתו, והנה אם עד שיראה שני כוכבים יש שהות להפשיט ולגמול ולבדק ולאכל ממנה ביות צלי, מתר לשחט, דיש כמה אחרונים שהעתיקו להקל בדיעת השלחן ערוך, עין בלבוש השלחן ערוך ששים ותיארום: (לו) פוסקים: (לז) מהגן אבריהם ושי"א: (לח) פשוט: (מ) הרי"ף: (מא) אחרונים: (מב) מהגן אבריהם ושי"א: